

26.09.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**26 Eylül 2023
Salı**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

26 Eylül 2023 Salı

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Kamu İhale Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Bireysel Emeklilik Sisteminde Kısmen Ödeme Hakkında Yönetmelik
- Yükseköğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2017/37403 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2019/21893 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2019/36513 Başvuru Numaralı Kararı

Kırmızı ette fiyatlar tekrar yükselişe geçti

Kırmızı et fiyatları kısa bir duraklamadan sonra yeniden yükselişe geçti. Bir buçuk ay önce 220 liraya kadar gerileyen karkas etin kilogramı, yeniden artış göstererek ortalama 250 lirayı aştı. Son bir haftada özellikle kuzu etindeki 15 liralık fiyat artışı dikkat çekiyor.

Mehmet Hanifi GÜLEL

Et fiyatları yeniden artış trendine geçti. Son 45 gün içinde fiyatı tekrar yükselmeye başlayan karkas et, bir hafta içinde 15 lira zamlandı. Ticaret Bakanlığı'nın Et ve Süt Kurumu'nun talebi üzerine yıl sonuna kadar 5 bin ton kuzu karkas etinin ihracatına verilen iznin iptal edilmesine rağmen fiyatların yükselişi durmuyor.

Kasaplarda kuzu kıymanın kilosu 560 ile 620 lira arasında değişiyor. Dana kıyma ise 420 ile 460 lira arasında değişiyor.

Aydın Tüfekçi

Bölge ortalamalarına göre dana bıçak et fiyatı (ESK Hariç KG/TL)

Tarih	Dana bıçak
21.09.2023	242,66
14.09.2023	242,51
7.09.2023	238,61
31.08.2023	232,07
24.08.2023	227,56
17.08.2023	225,04
10.08.2023	223,17

Bölge ortalamalarına göre kuzu bıçak et fiyatı (ESK Hariç KG/TL)

Tarih	Kuzu bıçak
21.09.2023	217,52
14.09.2023	212,63
7.09.2023	202,99
31.08.2023	194,18
24.08.2023	191,05
17.08.2023	189,03
10.08.2023	187,82

Kaynak: UKON verilerine göre kombinalar ve kesimhanelerden

Son dönemde özellikle kuzu etindeki fiyat artışı yüzde 15'e dayandı.

Kuzu karkas ete gelen zamlarla kalitesine göre ortalama fiyatın 245 lira ile 259 liraya yükseldiğini kaydeden İstanbul Perakendeci Kasaplar Esnaf Odası Başkanı Aydın Tüfekçi, eylül ayının başında serbest piyasada kuzu karkas etin kilogram fiyatının 215 lira ile 225 lira arasında yer aldığını bildirdi.

Ete son bir ay içinde 35 lira zam geldiğini

ifade eden Tüfekçi, "Bugün kasaplarda kuzu kıymanın kilosu kalitesine göre 560 lira ile 620 lira arasında değişiyor. Çanakkale tarafında kesim yapılan hayvanların eti yüzde 25 daha pahalı. Dana kıymanın kilosu da 420 lira ile 460 lira arasında değişiyor. Kuşbaşı da 430 ile 480 lira arasında bulunuyor" açıklamasında bulundu.

Bir haftada 15 lira zam geldi

Pazar günü yapılan kesimlerde dana ve kuzu karkas ete 5 lira daha zam geldiğini aktaran Tüfekçi, şu anda dana karkas etin fiyatı 240 lira ile 258 lira arasında değiştiğini söyledi.

Geçen hafta içinde de ete 10 lira zam geldiğini bildiren Tüfekçi, son 1 haftada etin 15 lira zamlandığını belirtti.

Etin bir buçuk ay önce 220 liraya kadar gerilediğini ve sonra yeniden tırmanışa geçtiğine dikkat çeken Tüfekçi, "Şu an besiciler sosyal medyada kendi aralarında 'Dananızı kesmeyin, karkas etin kilosunun daha da yükselecek' diye konuşuyorlar.

Etin kilosu 300 lira olacak diye birbirine mesaj atıyorlar ve hayvanlarını kesmemelerini ifade ediyorlar. Bundan dolayı mal almayan tüccarlar da zorlanıyor" diye konuştu. Fiyatların böyle devam edeceğini dile getiren Tüfekçi, hayvanların şu anda daha yani ahıra girdiğini belirtti. Tüfekçi, bunun yanında besi ve yem fiyatların arttığını

ifade etti.

"Aile besicilerine düve ve yem desteği yapılınsın"

Fiyat artışının durması için çözümün yurtdışından düve getirilmesi ve köylüye yem desteğinin sağlanması gerektiğine dikkat çeken Aydın Tüfekçi, "Çok acil olarak köylüye özellikle aile besicilerine yurtdışından düve getirip ve yem desteği verilerek hayvancılığın ayağa kaldırması lazım. Öte yandan, destek konusunda hayvanını kesmiş ama kulak küpesi elinde olanlar da bu destekten yararlanıyor. Bunun önüne geçmek için İlçe Tarım Müdürlükleri ve muhtarlıklarla birlikte sürekli bir hayvan sayımı yapılması gerekiyor" diye konuştu.

Dana kıyma kasaplarda 500 liraya yaklaştı

Yurt dışından getirilen hayvanların sadece Et ve Süt Kurumu'nun kesim yaptığını ve zincir marketlere indirimli fiyattan verdiğini dile getiren Aydın Tüfekçi, "Serbest piyasada şu anda dana karkasın kilosu 258 liraya mal oluyor. Tüm girdiler eklendiğinde etin fiyatına yüzde 55'e yakın zam geliyor. Biga kesimi etin kıyma fiyatı 460 liray. Kalitesine göre 430 lira ve 420 lira civarında değişen fiyatlar da var. Diğer yandan 320, 330, 340 liraya et alıyorsanız araştırmanızı tavsiye ederim" dedi.

S&P Global, Türkiye büyüme beklentilerini yükseltti

S&P Global, Türkiye ekonomisi için 2023 ve 2024 büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etti.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu S&P Global, Türkiye ekonomisi için 2023 ve 2024 yılı GSYH büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etti. 2025 ve 2026 için beklentilerini ise bir miktar aşağı çekti.

S&P Global dün gece yayınladığı "Ekonomik Görünüm Gelişmekte Olan Piyasalar 4Ç 2023" raporunda, Türkiye'de ikinci çeyrek GSYH büyümesinde yaşanan yukarı yönlü sürprizleri işaret ederek 2023 büyüme tahminlerini yükselttiklerini belirtti.

Türkiye ekonomisi için 2023 yılı GSYH büyüme tahminini 1,2 puan artırarak yüzde 3,5'e çıkaran S&P Global, 2024 büyüme beklentisini de 0,3 puan artışla yüzde 2,3'e yükseltti. S&P, 2025 ve 2026 için büyüme tahminlerini ise 0,2'şer puan aşağı çekerek yüzde 2,9 olarak duyurdu.

S&P raporunda, "Türkiye'de, iç talebin mevcut esnekliği önümüzdeki çeyreklerde azalmaya başlayacak ve merkez bankasının daha ortodoks politikalara geçmesiyle parasal koşullar hızla sıkılaşacaktır" değerlendirmesine de yer verdi.

2023 yıl sonu için Türkiye'de politika faizini yüzde 37,50 olarak tahmin eden S&P Global, politika faizinin 2024, 2025 ve 2026'da sırasıyla yüzde 35, yüzde 20 ve yüzde 15 olacağını öngördü.

S&P Global, Türkiye için 2023, 2024, 2025 ve 2026 yılları için yıllık ortalama TÜFE tahminlerini ise yüzde 53,0, yüzde 48,1, yüzde 29,5 ve yüzde 18,0 olarak sıraladı.

"Gelişen ülkelerde büyüme trendin altında kalacak"

S&P Global, gelişmekte olan piyasaların çoğunun 2023'ün geri kalanında ve 2024'te trendin altında büyümelerini beklemeye devam ettiklerini bildirdi.

Gelişmekte olan piyasaların çoğunda iç talep güçlü kalmaya devam etse de, sıkı para politikasının önümüzdeki çeyreklerde daha belirgin bir etkiye sahip olmasını beklediklerini ifade eden S&P Global, "ABD, Avrupa ve Çin'den gelen zayıf dış talep, 2024 yılında çoğu gelişmekte olan ekonomi için zayıf bir ihracat profili anlamına gelecektir. Yapısal olarak yüksek faiz oranları, yapısal olarak daha yüksek büyüme beklentileri olmaksızın, gelişmekte olan ülkelerde yatırımlar üzerinde baskı oluşturacak ve verimlilik artışını kısıtlayacaktır. Diğer taraftan, yüksek reel faiz oranları, çoğu gelişmekte olan ülkenin bir sonraki ekonomik gerilemede para politikasını gevşetmek için normalden daha fazla alana sahip olduğu anlamına gelmektedir" dedi.

Enflasyon gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yavaşlamaya devam etse de önümüzdeki çeyreklerde daha inişli çıkışlı bir seyir izleyeceğini öngören S&P, medyan tüketici fiyatları enflasyonu geçtiğimiz Ağustos ayında yıllık %8,2 ile zirve yaptıktan sonra Ağustos ayında yıllık %5,3'e ulaştığını dikkat çekti. Ancak S&P, enerji fiyatlarındaki yukarı yönlü baskının önümüzdeki aylarda dezenflasyonun hızını yavaşlatması muhtemel olduğunu da vurguladı.

Raporunda, Türkiye için yıllık ortalama dolar kuru tahminlerine de yer veren S&P Global, kurun 2023'te ortalama 24,70, 2024'te 35,00, 2025'te 41,30 ve 2026'da 42,60 olmasını bekliyor.

TL mevduat faizi yüzde 50'ye koşuyor

Ekonomi yönetiminin KKM'yi kademeli terk etme planı için bir adım daha atıldı. Buna göre TL dönüşümlü KKM hesaplarında asgari faiz zorunluluğu kaldırıldı. Yapılan değişiklikle TL mevduat faizlerinde yükseliş, KKM'ye verilen faizlerde düşüş bekleniyor.

Birol BOZKURT

Merkez Bankası, bankacılık sistemini TL'yi cazip kılacak şekilde dönüştüren adımlarına kararlılıkla devam ediyor. Uygulama talimatında yapılan değişiklikle TL dönüşümlü kur korumalı hesaplarda asgari faiz zorunluluğu kaldırıldı. Böylece bankaların TL dönüşümlü kur korumalı hesaplara politika faizinin altında faiz verebilmesinin önü açıldı.

Bankacılık kaynakları ve ekonomistler kararın KKM'ye ilgiyi daha da azaltacağını söylerken, Merkez Bankası'nın olası kur şoku durumunda mudilere ödeyeceği kur farkı nedeniyle bir miktar riski de barındırdığı uyarısında bulundu. Ekonomistler Merkez Bankası'nın agresif faiz politikasının da desteğiyle TL mevduat faizlerinin yüzde 50'leri aşabileceğini söylerken, KKM faizlerinde bir miktar düşüş görülebileceği belirtiliyor.

KKM'den çıkışı hızlandıracak adım

Yapılan değişiklikle standart TL mevduat desteklenirken, KKM'ye verilen faiz cazip olmayacak. Merkez Bankası'nın politika faizinden düşük oranlar uygulanan KKM

hesaplarında kur farkının banka tarafından ödenecek faiz veya kâr payından yüksek ancak politika faizi ile hesaplanan tutardan düşük olması durumunda aradaki farkın tamamı banka tarafından karşılanacak.

Kur farkının politika faizi ile hesaplanan tutardan yüksek olması durumunda ise söz konusu destek tutarının, politika faizi ile hesaplanan tutara kadar olan kısmı banka tarafından ödenirken üzerindeki kısmı Merkez Bankası tarafından ödenecek.

TL'yi cazip hale getirme adımları

Merkez Bankası, Türk lirası mevduatı cazip kılmak amacıyla bir dizi adım atmıştı.

Ağustos ayında menkul kıymet ve zorunlu karşılık uygulamalarında kur korumalı hesapların TL mevduata dahil olduğu TL payı rasyosu yürürlükten kaldırılarak yerine kur korumalı hesapları TL mevduat olarak dikkate almayan ve standart yerel para olan TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını artırmayı hedefleyen yeni bir TL payı rasyosu getirilmişti.

Eylül ayında ise TL'ye geçişlerin hızlandığını gösteren veriler doğrultusunda gerçek kişiler için aylık yüzde 2 olarak belirlenen TL payı artış hedefi, yüzde 2,5'e yükseltilmişti. Ayrıca, TL'ye geçiş ve yenileme ile TL payı hesaplamalarında revizyona gidilmişti. Öte yandan, kredi akışını rahatlatmak amacıyla, ihracat, yatırım ve KOBİ kredilerinde fatura muafiyet sınırı 50 bin TL'den 250 bin TL'ye çıkarılmıştı.

“Zorlama bir uygulamanın kalkması pozitif”

TCMB'nin KKM'yi dezavantajlı hale getirmek için adımlar atmaya devam ettiğini söyleyen Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim Ünalı, “KKM'ye ödenen asgari faizin kaldırılması ile bankaların KKM'ye ödedikleri faizler açısından elleri rahatladı.

Bu bankaların geleneksel TL mevduata dönüş hedeflerini tutturmaları için de önemliydi. Bankalar artık tasarruf sahiplerini KKM'den caydırma esnekliğine sahipler. Diğer taraftan piyasa mekanizması dışında zorlama bir uygulamanın daha kalktığını görüyoruz. Bu da ayrıca pozitif bir gelişme olarak algılanmalı” dedi.

“Merkez'in kur riski artabilir”

TL Dönüşümlü KKM hesaplarında asgari faiz sınırının kalkmasını doğru, cesur ve bir parça da riskli bir adım olarak gördüklerini söyleyen Ata Yatırım Hazine Genel Müdür Yardımcısı Etem Öztekin, “KKM'den düz TL mevduata geçiş hedefini de göz önünde tuttuğumuz bir ortamda bankalarca KKM'ye ödenen faiz oranlarının düşürülmesini beklemek sürpriz olmaz.

Son 4 haftadır KKM bakiyesinin ufak adımlarla da olsa aşağıya geldiğini gözlemliyorduk zaten. Muhtemelen TL eğilimi daha yüksek olan TL KKM mudilerine ödenen KKM faiz oranlarının aşağıya çekilip, düz TL mevduat faiz oranı ile arasındaki makas açılarak, TL mevduata geçişin istenilen düzeyde olup olmayacağı takip edilecek.

KKM'den çıkışların daha büyük tutarlarda olması isteniyorsa atılması gereken adımlardan biriydi bu. Öte yandan olası bir kur şoku yaşanması halinde TCMB'nin mudilere ödeyeceği kur farkı eskiye göre daha fazla olacağı için bir parça riski de içinde barındırıyor diyebiliriz" diye konuştu.

TL mevduat faizleri artıyor

Merkez Bankası tarafından açıklanan ağırlıklı ortalama TL mevduat faizi rakamlarına göre 15 Eylül haftasında bankalarca uygulanan 3 ay vadeli TL mevduat faizi oranı yüzde 41,87 olarak açıklanmıştı. Ancak ekonomistler Merkez Bankası'nın 21 Eylül'de aldığı 500 baz puanlık faiz artışı kararının ardından TL mevduat faizlerinin yeniden yükselişe geçtiğini söylüyor.

Geçtiğimiz hafta yüzde 35 civarında önerilen faizlerin bu hafta yüzde 40'lar düzeyinde önerilmeye başlandığı belirtiliyor. Her bankada farklı faiz oranları olsa da ortalama TL mevduat faizleri yüzde 30 ile yüzde 45 arasında değişiyor. Ekonomistler atılan adımların ve politika faizinin de etkisiyle önümüzdeki süreçte TL mevduat faizlerinin yüzde 50'yi geçebileceğini söylüyor.

KKM'de düşüş sürüyor

Eylül ayının ortasında Resmi Gazete'de yayımlanan karara göre, 6 aya kadar vadeli kur korumalı mevduat (KKM) hesapları için zorunlu karşılık oranı yüzde 15'ten yüzde 25'e yükseltilmişti. Geçen gelen düzenlemeyle ise kur korumalı hesapların TL mevduat sayıldığı komisyon uygulaması sona erdi. Bu düzenlemelerin etkisiyle KKM'lerin gerilediği izlenmişti. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre, kur korumalı mevduat toplamı geçen hafta 26 milyar TL düşüşle 3,31 trilyon TL oldu. Dolar cinsi karşılığı ise 123 milyar doların altına geldi. KKM'de son bir ayda 101,4 milyar TL'lik düşüş gerçekleşti.

Güven endeksi, hizmet sektöründe azaldı, perakende ve inşaat arttı

Güven endeksi eylülde geçen aya kıyasla hizmet sektöründe yüzde 2 azalırken, perakende ticaret sektöründe yüzde 3, inşaat sektöründe yüzde 1 yükseldi.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) eylül ayına ilişkin hizmet, perakende ticaret ve inşaat güven endekslerini açıkladı.

Buna göre, mevsim etkilerinden arındırılmış güven endeksi eylülde aylık bazda, hizmet sektöründe yüzde 2 azalarak 113 değerine gerilerken, perakende ticaret sektöründe yüzde 3 artarak 117,7'ye, inşaat sektöründe yüzde 1 yükselerek 88,3'e çıktı.

Mevsim etkilerinden arındırılmış hizmet sektörü güven endeksi ağustosta 115,3 iken eylülde 113'e geriledi.

Hizmet sektöründe geçen aya göre, son üç aylık dönemde iş durumu yüzde 0,5, gelecek üç aylık dönemde hizmetlere olan talep beklentisi yüzde 4,2 ve son üç aylık dönemde hizmetlere olan talep yüzde 1,4 azaldı.

Perakende ticaret sektörü güven endeksi

Mevsim etkilerinden arındırılmış perakende ticaret sektörü güven endeksi ağustosta 114,3 iken bu ay 117,7'e çıktı.

26.09.2023

Perakende ticaret sektöründe, son üç aylık dönemde iş hacmi-satışlar yüzde 0,5 azalırken, mevcut mal stok seviyesi yüzde 3,2, gelecek üç aylık dönemde iş hacmi-satışlar beklentisi yüzde 6,5 artış gösterdi.

Mevsim etkilerinden arındırılmış inşaat sektörü güven endeksi ise geçen ay 87,4 iken bu ay 88,3 değerini aldı.

İnşaat sektöründe geçen aya göre, alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi yüzde 1,9 azalırken, gelecek üç aylık dönemde toplam çalışan sayısı beklentisi alt endeksinde yüzde 3,7 artış gerçekleşti.

Enflasyon-refah kaybı kısılacında çalışma hayatını zor gündem bekliyor

Hiç şüphe yok ki sabit gelirliler enflasyonun kaybedeni. Çok ciddi refah kaybı yanında, geçimini karşılayamayan insanların sayıları giderek artıyor. Gelir dağılımında enflasyon nedeniyle bozulma da gözlenmeye başladı. Diğer tarafta ise çalıştıran kesim bulunuyor. Özellikle imalat sanayiinde her ne kadar ücret artışlarına bağlı talep yükselişleri görülse de sanayi üretimi bir türlü toparlanamıyor.

Mehmet KAYA

Türkiye, Ekim 2022’de yıllık bazda yüzde 85,51 enflasyon oranına ulaştı. Baz etkisiyle 2022 yüzde 64,27 ile kapatıldı. Bu yıl da enflasyon için OVP’de yüzde 64 tahmini yapıldı. 2024 Mayıs ayına doğru yüzde 70’lere kadar ulaşacağı tahminleri bulunuyor.

Gerek seçimler, gerekse başta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın taahhütleri nedeniyle memur, emekli ve asgari ücretler yoluyla özel sektör çalışanlarının ücretlerine ara zamlar yapıldı. Hiç şüphe yok ki sabit gelirliler enflasyonun kaybedeni. Çok ciddi refah kaybı yanında, geçimini karşılayamayan insanlar bulunuyor ve sayıları artıyor. Gelir dağılımında enflasyon nedeniyle bozulma da gözlenmeye başladı.

Manzaranın diğ er tarafında ise çalıştıran kesim bulunuyor. Özellikle imalat sanayiinde her ne kadar ücret artışlarına bağlı talep yükselişleri görülse de sanayi üretimi bir türlü toparlanamıyor. şirketler eleman çıkarma yönünde söylemlerini her geçen gün artırıyor. Fiyat tutturamama, başta tekstil olmak üzere Türkiye'nin ihracat yoğun sektörlerinde Türkiye'deki ücret seviyesinin bazı ülkelerin gerisinde kalması nedeniyle Pazar-müşteri kayıpları olduğu iddiaları havada uçuşuyor.

İşçi kanadında ise gerek artan kayıt dışılık, kayıt dışı yabancı göçmen  alıştırma, enflasyon nedeniyle bozulan aile ekonomileri-artan borçlarla birlikte sıkıntı büyüyor. Sendikalı işyerleri kısmen çözüm bulsa da dar ve sabit gelirli kesimin yaşadığı zorluk her geçen gün artıyor.

Bu zor d nem  te iş piyasası için yeni bir zorlu dönem geliyor. Kıdem tazminatının fona dönüştürülmesi tartışması ilk fitili ateşledi. Peşinden emekliler için verilecek iyileştirme, asgari ücret tartışmaları, hükümetin söz verdiği esnek çalışmaya yönelik adımlar, özel sektördeki metal işkolu sözleşmesinin olası etkisi 2023' n son aylarında ciddi bir iş piyasası tartışmasını gerektiriyor. TİSK, 29 Eylül günü çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan'ın katılımıyla  alışma Hayatı İstişare Toplantısı yapacak. Ardından 12 Ekim'de çalışma hayatının tüm taraflarının katılacağı gelenekselleşen Ortak Paylaşım Platformu yapılacaktır.

2024'te ücretlerin baskılanacağı politikalar gündemde. Ancak  alışma hayatında ilk kez uzun s renin ardından hem şirketleri, hem de çalışanları aynı anda zorlayan bir ekonomik görünümde iş barışına yönelik endişeleri destekleyecek unsurların işaretleri gözleniyor.

Çiftçinin derdi artan maliyet, düşen fiyat

Ali Ekber YILDIRIM

26 Eylül 2023 Salı

Yaz sonu, Eylül ile birlikte deyim yerindeyse yeniden yollara düştük. Balıkesir Gönen’de Çeltik Tarla Günleri, İstanbul’da Yerel Zincirler Buluşması, İzmir Bayındır, Konya Cihanbeyli ve Ereğli’de Türkiye İş Bankası’nın organizasyonu ile çiftçilerle sohbet toplantıları, Muğla’da “Ege İhracat Buluşmaları” kapsamında yine tarımı konuştuğumuz toplantılardan sadece birkaç tanesi.

Sahada olmak, üreticilerle, sektörün diğer temsilcileriyle bir araya gelerek konuşmak, bilgilerimizi karşılıklı paylaşmak çok önemli. Masa başında yazılan, kurgulanan tarımla, sahadaki tarım birbirinden çok farklı. Kendi adıma sahada olmayı hep daha çok önemsiyorum. Farklı platformlardaki toplantılarda tarımdaki güncel gelişmeleri, mevzuata ilişkin değişiklikleri, bulunduğumuz yörenin tarım potansiyelini ve yapılması gerekenleri anlatıyorum. Daha da önemlisi gittiğimiz bölgede üreticileri, ihracatçıları, sanayicileri, oda, kooperatif ve birlik başkanlarını dinliyorum. Bilgilerimizi tazeliyor ve öğrendiklerimi yazarak, anlatarak siz okurlarıma aktarıyorum.

Son 20 günde katıldığım toplantıların ana temasına baktığımda, tarımda önemli sorunlar, sıkıntılar var. Ancak her şeye rağmen üretim yapan ve üretim yapmaya istekli çiftçiler var. Beni en çok umutlandıran az sayıda da olsa gençlerin tarıma ilgisi.

Maliyetler artarken fiyatlar yerinde sayıyor

Tarımda 2023 yılının temel özelliklerinden birisi, maliyetler artarken çiftçinin ürettiği tarımsal ürünlerin fiyatının aynı oranda artmaması. Bazı ürünlerde bu yılın fiyatı geçen yılki fiyatların altında. Bazılarında çok az artış var. Daha da önemlisi çiftçi ürünlerine alıcı bulamıyor.

Hangi ürünler diye baktığımızda, mısır, pamuk, ayçiçeği, kanola, kiraz, limon, narenciye, sanayi domatesi, nohut, soğan ön plana çıkıyor. Tarım ve Orman Bakanlığı soğan fiyatının maliyetin altına düştüğünü itiraf ederek 31 Ekim’e kadar 50 bin ton soğan ihracatına izin verileceğini bildirdi.

Katıldığımız toplantılarda da en çok yüksek maliyetten ve düşük fiyattan şikâyet ediliyor. Geçmiş yıllara oranla olumsuz hava koşullarından şikâyet edenlerin sayısında ciddi bir artış var. İklim krizinin daha fazla can yakmaya başladığını söyleyebiliriz.

Tarımın başkenti Konya’da su sorunu

Daha önce de yazmıştım. Türkiye İş Bankası, tarımsal üretimin yoğun olduğu merkezlerdeki 24 şubelerini “Tarım İhtisas Şubesi” olarak dönüştürüp yeniden açıyor. Biz de bu şubelerin bulunduğu merkezlerde çiftçilerle, tarım sektörü temsilcileri ve paydaşlarıyla buluşarak sohbet ediyoruz. Konya’da 3 tarım ihtisas şubesi var. Daha önce Karapınar’da çiftçilerle sohbet etmiştik. Bu kez 19 Eylül’de Cihanbeyli’de, 20 Eylül’de ise Konya Ereğli’de çiftçilerle buluştuk.

Konya, Türkiye’nin tarımda en önemli üretim merkezi. Tarım ve Orman Bakanlığı’nın 2022 verilerine göre, Konya, tarımda 30 milyar 196 milyon 638 bin liralık gayri safi yurtiçi hasıla ile ilk sırada. Bu hasılanın 15 milyar 498 milyon 17 bin lirası bitkisel üretimden, 14 milyar 698 milyon 621 bin lirası da hayvansal üretimden sağlandı.

Su sıkıntısı olan Konya’da en çok üretilen ilk beş ürüne bakıldığında buğday hariç hepsi en çok su tüketen ürünler. 2022 verilerine göre Konya’da en çok üretilen 5 ürün ve üretim miktarları şöyle: Şekerpancarı 5,9 milyon ton, silajlık mısır 3 milyon ton, dane mısır 2 milyon ton, buğday 1,9 milyon ton ve yonca 1,8 milyon ton.

Hayvan varlığına baktığımızda ise Konya, 930 bin büyükbaş ve 3 milyon küçükbaş hayvan varlığına sahip.

Konya, tarımda çok büyük bir potansiyele sahip ama çok önemli sorunları da var. Özellikle su konusunda her gittiğimizde çiftçiler yeraltı suyu alabilmek için daha da aşağı indiklerini söylüyor. Bir zamanlar 30 - 40 metreden su çıkarılırken şimdilerde 400 metreden su çekiliyor. Yer altı suyu da bir gün tükenecek. Bu nedenle bölge dışından Konya’ya su getirilmesi isteniyor.

Cihanbeyli’de ağırlıklı olarak kuru tarım yapılıyor

Cihanbeyli ilçesindeki toplantı Cihanbeyli Ziraat Odası’nda yapıldı ve çok sayıda çiftçi katıldı. İlçenin toplam 220 bin hektar tarım arazisi var. Çayır ve mera alanı 98 bin hektar. Halkın yüzde 80’i tarım ve hayvancılıkla uğraşıyor. Ağırlıklı olarak buğday, arpa, mısır, yağlık ve çerezlik ayçiçeği, kavun, karpuz, kimyon, elma, kayısı üretimi var. Daha çok bitkisel üretim ön planda. Son yıllarda termal su kaynakları değerlendirilerek sera kurulumu için de çabalar var.

Toplantıda ağırlıklı olarak üretim maliyetlerinin artmasına rağmen buğday, arpa, mısır gibi ürünlerin fiyatının geçen yıl ile aynı seviyede hatta daha düşük olmasından yakınan çiftçiler, Toprak Mahsulleri Ofisi’nin randevu sisteminde yaşanan sorunları dile getirdi. Önümüzdeki dönemlerde benzer sorunun yaşanmaması için şimdiden önlem alınması gerektiğini ifade ettiler.

Mısır alımında nem oranının düşük belirlendiğini ve yüksek nem oranlı mısır teslim eden çiftçiden büyük kesinti yapıldığını ve bu şekilde çiftçinin cebinden alınan paranın haksız bir biçimde depo sahiplerine verildiği dile getirildi.

Konya'nın birçok bölgesinde olduğu gibi Cihanbeyli'de de en önemli konu su sorunu. Suyun bir şekilde bu bölgeye taşınması ile ilgili talepler var. Çiftçilerin üzerinde durduğu önemli konulardan birisi de toprak satışı. Tarım topraklarının yabancılara satıldığı yönünde ciddi endişeleri var.

Cihanbeyli Ziraat Odası Başkanı Veysel Akbulut su sorunu, çiftçi kayıt sistemi, ürün fiyatları ve Toprak Mahsulleri Ofisi alımları ile ilgili detaylı bilgiler verdi. Çiftçi kayıt sistemi ve diğer birçok konuda ziraat odalarına daha fazla iş verilmesini ve bürokratik işlemlerin ancak bu şekilde azaltılabileceğine dikkat çekti.

Ereğli'nin avantajı üretim çeşitliliği

Konya'nın ürün çeşitliliği bakımından en zengin ilçelerinden birisi Ereğli. Buğday, mısır, arpa, şekerpancarı, yem bitkileri, domates, kavun, soğan, elma, kiraz ve daha birçok ürün yetiştiriliyor. Ama öne çıkan çok önemli iki ürünü daha var. Siyah havuç ve beyaz kiraz. İki ürün de hem iç piyasada tüketiliyor hem de önemli oranda ihraç ediliyor. İki ürün için de coğrafi işaret tescili alınmış. Üretilen siyah havucun yaklaşık yüzde 50'si Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Uzakdoğu'ya ihraç ediliyor. Adana şalgamı ile bilinir ama bu şalgamın hammaddesi olan siyah havuç Ereğli'de üretiliyor.

Ereğli, bitkisel üretimin yanı sıra hayvancılıkta da çok önemli yere sahip. Özellikle süt hayvancılığı ve süt ürünleri üretiminde önemli işletmeler var. Peynir çeşitlerinin yanı sıra koyun yoğurdu ve peyniri ile biliniyor.

Ereğli Ticaret Borsası'nda çiftçilerle buluşmamızda Borsa Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Ünlü, uzun yıllardan beri tanıdığım ve zaman zaman görüşlerine başvurduğum bölgenin üreticilerinden Cemal Torun, Veteriner Hekim Mehmet Ali İmamoğlu, Eski Ereğli İlçe Tarım Müdürü Orhan Soylu, Murat ve Ebubekir Etyemez kardeşler ile çok sayıda üretici ağırlıklı olarak süt ve süt ürünleri ile ilgili detaylı bilgiler verdi.

Genel olarak, süt üretimiyle ilgili ciddi bir sıkıntı olmadığı, süt tozu ihracatında Türkiye'nin üretim maliyetinin dünya fiyatlarının yaklaşık iki katı olduğu için sorun yaşandığı, bu yıl arpa, mısır, yem bitkileri fiyatlarının geçen yıllara göre aynı olduğu için süt üretim maliyetinin daha çok işçilik, makina ve diğer malzemelerden kaynaklandığı dile getirildi. Et ile ilgili sıkıntının ise küçükbaş hayvandan kaşıktan kaynaklandığı ifade edildi.

Tarım sigortalarında Türkiye ortalamasının üzerinde

Tarsim Konya Bölge Müdürü Muharrem Ünal, Cihanbeyli ve Ereğli'deki iki toplantıya da katılarak üreticilerin tarım sigortaları ile ilgili sorularını yanıtladı. Ünal, Konya'nın

genel olarak tarım sigortalarında sigortalılık oranı bakımından yüzde 30'un üzerinde olduğunu, Türkiye ortalamasının yüzde 24-25 civarında olduğunu söyledi.

Özetle, iki gün boyunca Türkiye İş Bankası Tarım Bankacılığı Pazarlama Bölümü'nden Yahya Kemal Kaya, Konya Tarım Bölge Müdür Yardımcısı Suat Ülkümen, Konya Bölge Satış Müdürü Azer Serkan Başak, Cihanbeyli Tarımsal İhtisas Şube Müdürü Burak Güçhan Yücel, Ereğli Tarımsal İhtisas Şube Müdürü Kazım Atılgan ve İş Bankası Konya Tarım Sigortaları Sorumlusu Baturalp Uygun, Doğrudan Satış Sorumlusu Selahattin Savrın ile birlikte Konya Cihanbeyli ve Ereğli'de üreticilerle yapılan iki toplantıda hem sorunları dinledik hem de bölge tarımı hakkında önemli bilgiler edindik. Zamanı geldikçe bunları da paylaşmayı sürdüreceğiz.

Umut veren genç çiftçi; Ahmet Arif

Katıldığım her toplantıda gözlerim genç çiftçileri arar. Cihanbeyli'de tarıma gönül vermiş, idealist genç bir çiftçi ile tanıştım. Böğrüdelik Köyü'nden Ahmet Arif Biçer, umut dolu bir genç. O'nu dinledikçe tarıma geleceğe dair umutlarım daha çok arttı. Önce aldığı drone ile ilgili yaşadığı sıkıntıları anlattı. Babası ile birlikte dane mısır, şeker mısır, buğday, arpa ve birçok ürün ürettiklerini söyledi.

Ayaküstü sohbet ederken Ziraat Odası Başkanı Veysel Akbulut araya girdi. Hangi köyden olduğunu sordu. Böğrüdelik deyince, bana dönerek bu köydeki çiftçilerin çok bilinçli üretim yaptıklarını ve örnek bir köy olduğunu söyledi.

Ahmet Arif, yabancı kaynaklardan, yayınlardan tarım ve tarım teknolojilerini takip ettiğini söyledi. Bu yıl üniversite sınavına girerken ve tercih yaparken hep ziraat fakültesini düşündüğünü belirterek: "Çevremde hemen herkes tarım bitti, tarımın geleceği yok. Başka bölüm seç diyenler oldu. Babam da başka bölüm okusan daha iyi olur dedi. Ama ben başka bölüm istemedim. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni tercih ettim ve kazandım. Herkes karamsar ve tarımdan bir şey olmaz diye söyleyince biraz araştırdım. Dünyada açlık, kıtlık var. Gıda fiyatları yüksek diye konuşuluyor. Tarım çok önemli olacak diye ben bu alanda ilerlemeye karar verdim. Almanya'da tarım okulları olduğunu öğrendim. Oraya da gitmek istiyorum. Okuyup öğrendiklerimi gelip burada uygulamak istiyorum." dedi.

Cihanbeyli Ziraat Odası Başkanı Veysel Akbulut (soldan sağa), Ahmet Arif Biçer. Ali Ekber Yıldırım

KKM'de TCMB ve bankalar için "kazan-kazan" dönemi

Alaattin AKTAŞ

26 Eylül 2023 Salı

2021'in aralık ayında uygulamaya konulan kur korumalı mevduatla ilgili olarak şimdiye kadar bir dizi düzenleme yapıldı. Bu düzenlemelerin en önemlilerinin başında "**faiz tavanı**"nın kaldırılması geliyordu. Başlangıçta "**politika faizi+üç puan**" olarak uygulanan tavan, önce DTH dönüşümlü hesaplar için, ardından doğrudan TL ile açılan hesaplar için kaldırıldı.

KKM'de faiz tabanı ise politika faiziydi, yani şu dönem için yüzde 30'du. İşte o da TL ile açılan hesaplar için dün kaldırıldı.

İlk yorumlar Merkez Bankası'nın taban faiz koşulunu kaldırarak faizin düşmesine zemin hazırladığı, dolayısıyla faiz ile kur artışı arasındaki makasın açılacak olmasından dolayı daha fazla kur yükü altına girmek zorunda kalacağı yönündeydi.

Ama gerçek pek de öyle değildi. Merkez Bankası biraz kur riski üstleniyor, ancak KKM'nin azaltılması yönünde önemli bir adım atıyordu. Üstelik detaylar gerek Merkez Bankası, gerekse bankalar açısından yeni bir döneme işaret ediyordu; "**kazan-kazan**" dönemine...

Ama bu ilişkide kaybeden bir taraf vardı; onlar da TL cinsinden KKM hesabı açtırmış olan tasarruf sahipleri. Onlar ya kardan zarar edecekler ya da bu uygulamayı terk edeceklerdi. Zaten istenen de bu değil miydi, KKM'nin sona ermesi için peş peşe adımlar atılmıyor muydu... Bu da o adımların sonuncusu olmuştu.

Bankalar daha kazançlı

TL cinsi KKM'de faiz tabanının kaldırılması bankalar için daha avantajlı bir durum yaratıyor. Önce uygulamanın nasıl olacağına ilişkin iki örnek verip sonra bu konuya yeniden dönelim...

Önce şunu söyleyelim; Merkez Bankası'nca bankalara gönderilen TL cinsi kur korumalı mevduat hesaplarıyla ilgili talimata göre tasarruf sahipleri her durumda kur artışı kadar getiri elde edecek, bu kesin.

Bankaların uygulayacağı KKM faizi, politika faizinin altında kalırsa, ki zaten düzenleme bu amaçla yapıldı, (tabloda senaryo 1) kur artışı da bu faizle politika faizi arasında oluşursa, banka KKM faizi ile kur artışı arasındaki farkı tasarruf sahibine ödeyecek. Yani bu senaryoya göre banka **"Benim faizim yüzde 20"** diye diretemeyecek, ödemeyi yüzde 29'luk kur artışı düzeyine taşıyacak.

KKM faizi politika faizinden düşük, kur artışı politika faizinden yüksekse, banka bu sefer KKM faizine ek olarak politika faizine kadar olan ödemeyi yapacak. Politika faizi ile kur artışı arasındaki fark ise Merkez Bankası tarafından ödenecek. (Tablo senaryo 2)

TL ile açılan KKM'de faiz senaryoları

(Yüzde)	Senaryo 1	Senaryo 2
Politika faizi	30	30
KKM faizi	20	20
Kur artışı	29	36
Kur artışı-KKM faizi	9	16
Mudinin eline geçen	29	36
Bankanın ödeyeceği	29	30
-Faiz	20	20
-Kur artışı-KKM faizi	9	0
-Politika faizi-KKM faizi	0	10
TCMB'nin ödeyeceği	0	6 (36-30)

Taban faiz, tavan faiz oldu!

Gelelim bankaların bu düzenleme sayesindeki kazanımlarına... Dünkü düzenleme öncesine kadar bu hesaplara (mevcut politika faizine göre) en az yüzde 30 faiz uygulamak gerekiyordu.

Şimdi ise daha önce **"taban faiz"** olan yüzde 30, bir anlamda **"tavan faiz ya da gider"** haline geldi. Banka TL cinsi KKM'ye, politika faizinin altında olmak kaydıyla, ne faiz uygularsa uygulasin, faiz artı kur farkı olarak kasasından en fazla yüzde 30 çıkacak. Üstü Merkez Bankası'na...

Merkez'in amacı başka

Şu durumda Merkez Bankası bankaların yükünü bir anlamda paylaşmış oluyor.

Bir dönem faizde tavan vardı, o faiz düşüktü ve kur artışı da yüksek seyrettiği için tavan ile kur artışı arasında büyük bir fark, dolayısıyla kur farkı yükü oluşuyordu.

Şimdi de taban aşağı çekildi, kur artışının yükü belli ölçüde yine bankalara bırakıldı ama hızlı bir artışta Merkez Bankası'na da çok yük binecek.

Peki Merkez Bankası niye böyle bir düzenleme yaptı?

Nedeni açık; Merkez Bankası Türkiye'nin KKM belasından kurtulması için elinden geleni yapıyor. KKM; pimi çekilmiş bir bomba gibi! Düzenleme üstüne düzenleme yapılıyor ve KKM'nin, kolay olduğu için öncelikle TL cinsi hesaplardan başlanarak azaltılması ve sonunda tasfiyesi amaçlanıyor.

Ama asıl sorun tabii ki DTH dönüşümlü hesaplar... Toplam içindeki payının yüzde 60-70 dolayında olduğu tahmin edilen DTH dönüşümlü hesaplar... Asıl sorun orada ve TL cinsi olanlarla ilgili mesafe kat edildikten sonra mutlaka sıra o hesaplara gelecektir.

Sanayide üretim azmi geriliyor

Naki BAKIR

26 Eylül 2023 Salı

Seçim ayı mayısta yükselen üretim artışı eğilimi, sonrasında düşüşe geçti. Eylülde sanayicilerin sadece yüzde 27,2'si gelecek üç ayda üretim artışı öngördü.

Sanayide, seçim ayı mayısta belirgin bir artış gösteren üretim artışı başta olmak üzere gelecek döneme ilişkin beklenti ve öngörüler, izleyen dönemde yerini daha ihtiyatlı bir seyre bıraktı.

Sanayide gelecek üç aya ilişkin beklentilerin oranı (%)			
	Artacak	Aynı k.	Azalacak
Toplam sipariş	27,1	57,1	15,8
-İç piyasa sipariş	24,7	58,0	17,3
-İhracat siparişi	25,0	59,1	15,9
İstihdam	18,3	75,9	5,8
Ortalama birim maliyet	58,8	39,2	2,0
Satış fiyatı	42,6	51,9	5,5
Kısa vadeli TL kredi faizi	65,9	33,2	0,9

Eylül ayında imalat sanayi işyerlerinin büyük bölümü kredi faizleri ve birim maliyetlerinde yükseliş beklerken, iç ve dış piyasadan alınacak siparişlerde artış bekleyenler ile istihdam artışı öngörenlerin oranları düşük kaldı, üretimi artırmayı hedefleyenlerin oranı son dört ayda belirgin biçimde düştü. Merkez Bankası, her imalat sanayi işyerlerinde gerçekleştirdiği İktisadi Yönelim Anketi'nin eylül ayı sonuçlarını yayımladı.

İktisadi Yönelim Anketinde sanayi üretimi (%)						
Anket ayı	Son 3 ayda			Gelecek 3 ayda		
	Arttı	Aynı	Azaldı	Artacak	Aynı	Azalacak
Eylül 22	21,0	57,3	21,7	27,2	57,8	15,0
Ekim 22	20,0	59,8	20,2	24,1	61,2	14,7
Kasım 22	20,3	57,2	22,5	23,7	58,1	18,2
Aralık 22	21,7	58,6	19,7	20,6	61,5	17,9
Ocak 23	21,9	58,8	19,3	25,0	61,4	13,6
Şubat 23	18,6	62,4	19,0	27,1	60,6	12,3
Mart 23	16,0	61,9	22,1	31,9	58,9	9,2
Nisan 23	24,5	58,6	16,9	33,4	57,8	8,8
Mayıs 23	24,1	58,9	17,0	35,7	56,3	8,0
Haziran 23	29,0	59,3	11,7	34,8	55,4	9,8
Temmuz 23	27,2	60,3	12,5	34,3	56,2	9,5
Ağustos 23	28,4	58,5	13,1	27,4	63,2	9,4
Eylül 23	26,4	59,2	14,4	27,2	58,8	14,0

Eylülde 1.743 işyerinde gerçekleştirilen ankete verilen yanıtlar incelendiğinde, gelecek üç ayda üretim hacminde artış öngörenlerin mayıs ayı anketinde yüzde 35,7'ye yükselen oranının, izleyen dönemde düşüşe geçerek haziranda yüzde 34,8'e temmuzda yüzde 34,3'e, ağustosta yüzde 27,4'e, eylülde yüzde 27,2'ye kadar düştüğü görüldü. Üretimi kısma yönünde eğilim bildirenlerin mayısta yüzde 8'e kadar düşen oranının da haziranda yüzde 9,8, temmuzda yüzde 9,5, ağustosta yüzde 9,4 olduğu, eylülde ise keskin bir yükselişle yüzde 14'e çıktığı dikkati çekti.

Bu veriler seçim öncesi üretim artışı yönünde oluşan güçlü enerjinin giderek gerilediğini ortaya koydu. İmalat sanayinde oluşan üretimde frene basma eğiliminde, üretime etki eden faktörlerdeki bekleyişlerdeki bozulma etkili oldu. Gelecek üç ayda iç piyasa siparişlerinde artış bekleyenlerin oranı yüzde 27,1, ihracat siparişi artışı bekleyenlerin oranı yüzde 24,7 ile düşük düzeyde kaldı. Buna karşılık yüzde 17,3'lük bir kesimin iç piyasa, yüzde 15,9'luk kesimin ise ihracat siparişlerinde düşüş beklediği görüldü.

Eylül itibarıyla sanayicilerin yüzde 65,9'la oldukça yüksek orandaki bir bölümü, gelecek üç ayda kısa vadeli TL kredi faizlerinde yükseliş öngörüyor. Bu dönemde ortalama birim maliyetlerde artış bekleyenlerin oranı da yüzde 58,8'le rekor bir düzeye ulaşıyor.

Üretime etki eden faktörlere ilişkin beklentilerdeki bozulma ve üretimde frene basma eğilimi istihdam planlamasına da yansıyor sanayicilerin yalnızca yüzde 18,3'lük bir bölümü gelecek üç ayda istihdam artışı öngörüyor.

Reel kesim güven endeksi yüzde 104,4

İktisadi Yönelim Anketi ile yapılan belirlemelere göre Reel kesim güven endeksi eylülde önceki aya göre 0,6 puan düşerek 104,4'e geriledi. Endekste yılın en yüksek düzeyi ise 108,3'le mayıs ayında kaydedilmişti. Haziranda 108,2, temmuzda 106,8, ağustosta 105'e inen endekste, mayıstan bu yana yaşanan kesintisiz gerileme, seçimlerden bu yana reel kesim güvenin de belirgin bir düşüş yaşandığına işaret ediyor.

Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri incelendiğinde, genel gidişat, gelecek üç aydaki toplam istihdam, mevcut mamul mal stoku ve sabit sermaye yatırım harcamasına ilişkin değerlendirmeler endeksi artış yönünde etkilerken, mevcut toplam sipariş miktarı, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı, son üç aydaki toplam sipariş miktarı ve gelecek üç aydaki üretim hacmine ilişkin değerlendirmeler endeksi azalış yönünde etkiledi.

Mevsimsellik arındırılmış reel kesim güven endeksi ise aylık 0,5 puan artışla 105,1 düzeyinde oluştu. Öte yandan eylül ayında imalat sanayi kapasite kullanım oranı yüzde 76,1'den yüzde 77,3'e yükseldi. Mevsimsel etkilerden arındırılmış kapasite kullanım oranı da önceki aya göre 1,2 puan yükselerek yüzde 76,9 oldu.

27 bin TL net maaşla işçi bulamıyorum

Ferit Barış PARLAK

26 Eylül 2023 Salı

Ankara Sanayi Odası (ASO) Başkanı Seyit Ardiç, “Yeni fabrikamızda 200 kişi istihdam edilecek. 2 aydır 70 işçi ile çalışıyoruz. 71’e çıkamadık, çünkü bütün

sanayiciler gibi ben de çalışacak eleman bulamıyorum” dedi.

Ankara Sanayi Odası’nın Dalaman’da yapılan Meclis Toplantısı öncesinde DÜNYA’nın sorularını yanıtlayan Başkan Seyit Ardiç, “Kamudaki avantajlar ve sosyal yardımlar nedeniyle, 26-27 bin TL ortalama ücrete ve her türlü sosyal imkân sağlanmasına rağmen insanlar sanayi tesislerinde çalışmak istemiyor.

Tüm makro olumsuzlukların temelini oluşturan bu kültürü terse çevirecek yolları bulup, acilen uygulamaya

geçmeliyiz” değerlendirmesinde bulundu.

Eleman sorununun, sanayicinin, ve ihracatçının ortak ve en büyük sorunu haline geldiğinin altını çizen Ardiç, “Bir araya geldiğimizde finansman, pazar, Ar-Ge gibi konuları değil, saatlerce işçi sorununu konuşuyoruz” dedi.

“İşgücü politikaları gözden geçirilmeli”

Dünyadaki gelişmelerin dışında kalmamak için, firmaların güncel teknolojilerle üretime geçmesi, bunun içinse öncelikle anlamlı ve yeterli düzeyde teşvik edilmesi gerekliliğinin altını çizen Ardıç, “Sanayi alanları artırılmalı ve firmalara teknik destek ve finansman sağlanmalı. Sanayide giderek büyüyen bir sorun olan işgücü ihtiyacının karşılanması da, yine hükümetin işgücü ve eğitim politikalarıyla acilen ele alması gereken bir konudur” diye konuştu.

“Yüksek teknoloji ihracatında sonuncuyuz”

ASO Meclis Toplantısı’nda konuşan Ardıç, “Üretimimiz ve ihracatımız düşük ve düşük-orta teknoloji ürünlerde yoğunlaşmış durumda. Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatında OECD ülkeleri içerisinde sonuncu sıradayız. Verimlilik ve rekabetçilik düzeyimiz birçok OECD ülkesinden daha düşük durumda. İmalat sanayisinde üretilen kişi başına katma değer bakımından Avrupa’da yine en sonlarda yer alıyoruz” dedi.

“Kolay söylüyor, zor uyguluyoruz”

Sanayide teknoloji düzeyini ve verimliliği arttırmaya ihtiyaç olduğunu vurgulayan Ardıç, “Dijital ve yeşil dönüşüm kavramlarını sıkça kullanıyoruz. Fakat uygulamada zorluk çekiyoruz. Dijital teknolojilerin Türkiye’de kullanımı OECD ülkeleri içerisinde en düşükler arasında” ifadelerini kullandı.

“Türkiye’nin en değerli 22 firması, Nike kadar”

Ardıç, “Katma değerli, yüksek teknoloji ve yenilikçi üretimin öneminden bahsederken “markalaşma” ve marka değerlerinin de önemini vurgulamamız gerekir.

Dünyanın en değerli 79. şirketi yaklaşık 147 milyar dolarlık piyasa değeri ile ayakkabı ve tekstil ürünlerinden bildiğimiz Nike firmasıdır. Türkiye’nin en değerli ilk 22 firmasının piyasa değerlerini toplarsak ancak Nike’ın toplam piyasa değerine ulaşmaktayız. Bir ayakkabı üreticisine kıyasla, bizim en değerli ilk 22 firmamızın çalışmakta olduğu sektörler telekomünikasyon, bankacılık ve finans, havacılık” dedi.

Dünya ekonomisine baktıklarında yavaşlayan büyüme, ticaret yollarında ve tedarik zincirlerinde tıkanıklıklar, güvenlik riskleri, düzensiz göç ve iklim krizinin etkilerini gördüklerini söyleyen Ardıç, “Avrupa’yla Rusya, Amerika ile Çin arasındaki gerilimler, kutuplaşmaya yol açıyor ve yeni ekonomik gruplaşmalar oluşuyor” diye konuştu.

“BRICS, Batı’ya meydan okuyor”

Ardıç, “Nitekim son haftalarda gerçekleşen küresel toplantılar önemli mesajlar içeriyordu. Ağustos’ta yapılan BRICS ülkeleri zirvesinde dördü Orta Doğu’dan, biri Afrika’dan, diğeri Güney Amerika’dan olmak üzere 6 yeni ülke birliğe katıldı. Çin ve

Rusya'nın öncü olduğu ve şu anki üyeleriyle dünya nüfusunun yüzde 40'ından fazlasını, küresel hasılanın yaklaşık yüzde 30'unu ve ticaretin yüzde 18'ini oluşturan BRICS grubu, Batıya meydan okuyan, önemli bir aktör" değerlendirmesinde bulundu.

G20 ve Türkiye...

G-20 zirvesinde ise ABD'nin güçlü desteğiyle, Hindistan'ı Ortadoğu ve Avrupa'ya bağlayacak yeni bir ticaret yolu girişimi açıklandığına dikkat çeken Ardıç, "Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru isimli proje kapsamında yeni demiryolu ağları ve limanların yanı sıra, fiber optik ağlar, elektrik şebekeleri ve temiz hidrojen sevkiyatı için boru hatları yapılacak. Bu projelerin geçtikleri bölgelerde teknolojik altyapıyı güçlendirmesi, yenilenebilir enerji yatırımlarını hızlandırması, ülkeler arasındaki nakliye süresini ve maliyetlerini azaltması ve ekonomik büyümeyi artırması hedefleniyor" dedi.

Türkiye için fırsat...

"Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru projesinde maalesef yer almıyoruz" diyen Ardıç, "Proje kapsamındaki enerji, ulaştırma ve teknolojik altyapı yatırımlarından mahrum olmamız bir kayıptır. Kuşak-Yol Projesinde Çin yatırımlarından da henüz yüksek seviyede istifade etmedik. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkeleri birbirine bağlayan yakın yolların oluşması ülkemize de fırsatlar getirecektir" diye konuştu.

"Rekabet iyice artacak"

Çin başta olmak üzere, Hindistan ve Güney Asya ekonomilerinin düşük maliyetli üretimiyle rekabetin zor olduğunu vurgulayan Ardıç, "Yakın gelecekte Çin'in ve Hindistan'ın Orta Doğu ve Avrupa pazarlarına daha ucuz ve kolay erişimi, ülkemiz açısından rekabetin iyice artması anlamına gelecektir. Dolayısıyla ülkemiz, ihracatta ve ithalatta yakın ülke olma avantajını kaybetmemek ve yeni yolları iyi değerlendirebilmek için mutlaka rekabet gücünü arttırmak durumdadır" dedi.

Devlet, yeşil dönüşümü sahiplenmeli

İkiz dönüşümün en gelişmiş ve zengin ülkelerde bile yoğun devlet destekleriyle yürütülen bir süreç olduğuna dikkat çeken Ardıç, "Ülkemizde de devletimizin yeşil dönüşümü sahiplenmesi büyük önem arz ediyor. Sanayi sektörü bir dönüşüm içerisinde."

Ankara Sanayi Odası olarak dünyada ve Türkiye'de yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik değişim ve eğilimleri de dikkate alarak kurumsal organizasyonumuzu yeniden yapılandırdık. Ulusal ve küresel trendleri dikkate alarak yeni birimler oluşturduk. Dünya Rekabet Gücü Endeksi'nde 64 ülke içerisinde 47. olmamız

dönüşüm ihtiyacımızı açık bir şekilde göstermektedir. Bu kapsamda Oda bünyesinde Uluslararası İlişkiler ve Dış Ticaret Müdürlüğü kurduk.

Üretimimizi ve rekabetçiliğimizi artırmak için Ar-Ge ve yenilikçilik öne çıkmaktadır. Ankara'daki sanayi ve teknoloji bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların bu konularda desteklenmesi gerekliliğinden hareketle Yenilikçilik ve Girişimcilik Müdürlüğü kurduk dedi.

Cari açık sorunu büyüyor...

"Ara ve sermaye mallarında ithalat gereksinimimiz yüksek" diyen Ardıç, "Nitekim altını ve enerjiyi hariç tuttuğumuzda mal ticareti açığımız 4,3 milyar dolar gibi oldukça yüksek bir seviyede. Bu durum üretebilmek ve ihracat yapabilmek için yüksek düzeylerde ithalat yapmak zorunda olduğumuz sürece devam edecek. Büyüme oranımız bu yılın ilk iki çeyreğinde ortalama yüzde 3,85 düzeyinde iken cari açığımızın ilk iki çeyrekte yüzde 14,5 artması önemli bir soruna işaret ediyor" diye konuştu.

"Üretimi artırmak gerekiyor"

OVP'deki arz talep dengesini sağlama yöntemine eleştirel yaklaşan Ardıç, "Orta vadeli programda enflasyonla mücadelenin önemli bir ayağının, tüketim talebini aşağıya çekmek olduğunu görüyoruz. Fakat orta ve uzun vadede arz-talep dengesini sağlamanın gerçekçi yolu üretimi arttırmaktan geçiyor" dedi.

Yatırımlar desteklenmeli...

Büyümeyi yeniden hızlandırmak, istikrarlı bir gelişim trendine girmek için, nitelikli sanayi üretimi ve bunlarla bütünleşik nitelikli hizmet yatırımlarının desteklenmesi gerekliliğine inandıklarını dile getiren Ardıç, "O halde kaynakların kararlılıkla bu alanlara tahsis edilmesi çok önemli. Rekabet gücümüzü artırarak, yatırım, üretim, istihdam ve ihracat odaklı, büyümeyi destekleyecek bir politika çerçevesinin OVP'de görmek biz sanayicileri oldukça mutlu etmiştir" diye konuştu.

"Yardımlar işgücünü engellememeli"

OVP'de değinildiği gibi, sosyal yardım sisteminin gözden geçirilmesi gerekliliğinin de altını çizen Ardıç, "Yardımların işgücü katılımına mani olmayacak, aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden kurgulanması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonlu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması önemlidir" dedi.

Yeşil dönüşümün ıskalanması çok maliyetli...

Küresel gelişmelerin gerisinde kaldığımız bir diğer konunun yeşil dönüşüm olduğuna değinen Ardıç, “Sınırdaki Karbon Vergisi düzenlemeleri dâhil olmak üzere iklim değişikliğiyle mücadele politikaları, ülkelerin üretim, ticaret ve rekabetçiliği üzerinde çok güçlü etkilere sahip.

Yeşil dönüşümü ıskalama şansımız yok. Geç kalmak ise astarı yüzünden daha maliyetli bir durum. Bu konuda firma bazında ve sanayi odamız bünyesinde birlikte yapabileceklerimiz var. Her şeyin başında zihinsel dönüşümü ve farkındalığı sağlamamız çok önemli. Zira çevresel etkileri ve kaynakların verimli kullanımını gözeterek üretmemiz, dünyamızın geleceğini belirleyecek” şeklinde konuştu.

Maliyet 60 milyar dolar...

Ardıç, “Ekonomik açıdan baktığımızda ise, AB’nin karbon vergisinden en fazla etkilenecek ülkeler arasında yer alıyoruz. 2040 yılına kadar Türkiye’ye maliyetinin 60 milyar doların üzerinde olması bekleniyor. Biz de bu nedenlerle çok önemli bulduğumuz AB Yeşil Mutabakatının ASO Üyesi İşletmeler Üzerindeki Etkilerinin Yönetilmesi projesini tamamladık.

Tüm sektörler üzerine kapsamlı bir yol haritası hazırlandı. Çevre, iklim değişikliği, sürdürülebilirlik, döngüsel ekonomi ve yenilenebilir enerji gibi tematik alanlar, ülkelerin gelecek vizyonlarında kritik konular olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda, üyelerimiz ve paydaşlarımız için değer yaratmak amacıyla Çevre ve İklim Değişikliği Müdürlüğünü kurduk” dedi.

İştirakler müdürlüğü...

Ardıç, “Odamız iştiraklerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, yeni yatırım alanlarını araştırarak gelir getirici faaliyetlerde bulunmak ve üyelerimize yenilikçi hizmetler sunmak amacıyla iştirakler müdürlüğümüzü kurduk. Ankara sanayisinin; rekabet odaklı üretim yapması, dış dünya ile bağlantılarını sağlam temeller üzerine kurması, iklim değişikliği süreçlerine uyum sağlaması, yenilikçilik ve dijitalleşmeye odaklanarak daha rekabetçi olması ve böylece, Türkiye ve dünya ölçeğinde hak ettiği konuma gelmesi için etkili ve proaktif bir rol üstleneceğiz” ifadelerini kullandı.

Abdulkadir Selvi

Türk dış politikasında Hakan Fidan farkı

Hakan Fidan, MİT Başkanlığı döneminde Türkiye'ye istihbarat diplomasisini kazandırmıştı.

Görev yaptığı süre zarfında MİT'i dönüştürmeyi, dış istihbaratta güçlendirmeyi, yurtdışında etkili operasyonlar yapan bir kurum haline getirmeyi başarmıştı. Birçok krizin çözümünde perde arkasındaki isimdi. Biz krizle uğraşırken o Kahire'de ya da Şam'da, Dubai'de ya da Riyad'da "kriz çözücü" olarak devredeydi. Dışişleri Bakanı olduğunda da zaten dosyalara hâkimdi. İbrahim Kalın'ın da Hakan Fidan'dan aldığı bayrağı daha yukarılara taşıyacağından eminim. Çünkü perde arkasında birçok görüşmeyi Fidan'la birlikte yürütmüşlerdi.

MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU'NUN ANILARI

Bu arada bir kişinin de hakkını teslim etmek isterim. Mevlüt Çavuşoğlu. Anılarını yazar mı bilmem ama hayatta anılarını en çok okumak istediğim isimlerden birisidir. Mevlüt Çavuşoğlu derin krizlerle boğuştuğumuz dönemlerde görevini başarıyla yerine getirdi. En tecrübeli dışişleri bakanlarından biriydi.

DÖRT KOLDAN ÇIKARMA

Türkiye BM Genel Kurulu nedeniyle ABD'ye dört ayrı koldan çıkarma yaptı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Emine Hanım, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan alanlarında etkin faaliyetlerde bulundular.

DÖNÜŞTÜRÜCÜ ÖZELLİĞİ

Hakan Fidan konusuna dönecek olursak. Fidan'ın dönüştürücü bir özelliği var. Bunu TİKA'da ve MİT'te gösterdi. MİT'e damgasını vurdu. Şimdi sıra Dışişleri'nde. Hakan Fidan görüşmelerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'a eşlik etti. Ama onun dışında diğer ülke bakanlarıyla 32 ikili görüşme gerçekleştirdi Cumhurbaşkanı Erdoğan ABD'den ayrıldıktan sonra o kaldı ve 8 çok taraflı toplantıya katıldı.

GÖRÜŞME TRAFİĞİ

Türk dış politikasının çeşitliği ve zenginliğini göstermesi açısından Hakan Fidan'ın Perşembe (21 Eylül) ve Cuma (22 Eylül) günü yaptığı 27 görüşmeye bakmak yeterli. Bu görüşmeler arasında da, ABD, İran, İsrail, Suudi Arabistan, Macaristan, Belçika, Kuzey Makedonya, Astana Süreci Toplantısı ve Türk Devletleri Teşkilatı Bakanlar Toplantısı'na katıldı.

BLINKEN'DAN LAVROV'A

Önemli bir anekdot daha. ABD Dışişleri Bakanı Blinken'la görüşmesinin hemen ardından Bakan Fidan, Astana Süreci toplantısına katıldı. Orada da İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan ve Rus Dışişleri Bakanı Lavrov ile görüştü. Hem Amerikalılar hem de Ruslar aynı anda Türk bakanla bir araya geldik diye tweet attılar.

BLINKEN GÖRÜŞMESİ

Hakan Fidan'ın, Blinken ile görüşmesi sırasında CNN Türk'te Fulya Öztürk'ün programındaydım. İki bakan başbaşa görüşme kararı alınca bir anlamda görüşmeyi canlı yayında takip etmek durumunda kaldım Çünkü Blinken görüşmesi önemliydi. ABD ile müttefikiz ancak hâlâ çözemediğimiz sorunlar var. FETÖ elebaşının ABD'de bulunması, İsveç'in NATO üyeliği, CAATSA yaptırımları ve F-16'ların satışı gibi.

İŞBİRLİĞİ DAHA ÖNEMLİ

Ama işbirliği alanlarımız da çok önemli. Blinken ile görüşmedeki gündem konuları da bunu gösteriyor. Tahıl koridoru, NATO genişlemesi ve Karabağ'daki durum. Türkiye, ABD ile her konuda anlaşamasa da, ilişkilerin daha da geliştirilmesi için gereken iradeyi gösteriyor. Bu da önemli bir nokta.

BIDEN'İN ORTA ASYA HAMLESİ

BLINKEN ile görüşmeye ayrı bir başlık daha eklemek istiyorum. ABD Başkanı Biden, ilerleyen yaşı nedeniyle enerjisi düşük bir başkan. O nedenle BM'de pek bir görüşme yapmadı. Ama aynı Biden, 5 Orta Asya ülkesinin lideriyle bir araya geldi. Biden, Rusya ve Çin'e karşı Orta Asya ülkeleriyle ayrı bir ilişki kurmaya çalışıyor. Ama Türk Cumhuriyetleri adı konulmadığı için Türkiye, bunun dışında tutuluyor. Türk Cumhuriyetleri'yle ilgili bir oluşumda mutlaka bu işin içinde hatta merkezinde olmalıyız. O nedenle Hakan Fidan ile Blinken görüşmesinde bu konunun ele alındığını düşünüyorum. Hakan Fidan, istihbaratçı birikimi ile Blinken'in verdiği bilgileri iyi analiz etmiştir.

MENENDEZ İŞİ

Bakan Fidan'ın ABD'de bulunduğu sırada Senato Dışişleri Komitesi Başkanı Bob Menendez'e yönelik operasyon ve rüşvet suçlamaları da ilginç bir rastlantı oldu.

Menendez'in Rum ve Ermeni tezlerini desteklemesi ve bunu -büyük bir ihtimalle- maddi çıkar karşılığında yapmış olması da, önümüzdeki dönemde Türkiye-ABD ilişkilerinin, parlamento boyutlarının düzelebileceği ihtimalini de gündeme getirdi.

AĞIRLIĞINI ORTAYA KOYDU

Özet olarak ifade etmek istersem Dışişleri Bakanı Fidan'ın ilk BM Genel Kurulu toplantısıydı. Ama Bakan Fidan temasları ve katıldığı çok taraflı toplantılarla, Türk dış politikasının kurgulanması ve icrasındaki ağırlığını ortaya koymuş oldu.

CHP'DE NE OLUYOR

CHP'de bugün 5 Kasım'da büyük kurultay kararının alınması, Ekrem İmamoğlu ve Kemal Kılıçdaroğlu arasında kurultay öncesinde kozların 8 Ekim'deki İstanbul İl Kongresi'nde paylaşılması bekleniyor. Ama şu ana kadar yapılan kongrelerde Kılıçdaroğlu hâkimiyetini sağladı. Kurultay vizesini cebine koydu. Kılıçdaroğlu, 5 Kasım'da ise Özgür Özel'le yarışıp zaferini ilan edecek. Ama bu bir Pirus zaferi olabilir. Çünkü CHP'de Kılıçdaroğlu ile seçim kazanılacağı umudu kalmadı. Kılıçdaroğlu delege desteğini sağladı ama kendisine olan güveni kaybetti.

Bir kıyaslama yapacağım.

ERDOĞAN-KILIÇDAROĞLU

4 Eylül günü Erdoğan Soçi'de Putin'le tahıl koridorunu görüştü. Hindistan'da G-20 zirvesine katılıp 10 devlet ve hükümet başkanıyla bir araya geldi. ABD'de BM Genel Kurulu'na hitap etti. 14 devlet ve hükümet başkanıyla dünya sorunlarını konuştu. Dün de Nahçıvan'da İlham Aliyev ile görüştü. Aynı dönem içerisinde Kılıçdaroğlu ne yaptı? İstanbul İl kongresinde ortak aday çıkarılması için İstanbul'da ilçe başkanlarıyla basına kapalı olarak 2 toplantı yaptı ama tek bir aday çıkaramadı.

FARK VAR

Rapçi Ceza'nın bir şarkısı var. Tam bu duruma denk düşüyor. Ceza "Fark var" diyor ya aynen öyle. Erdoğan ile Kılıçdaroğlu arasında ise devasa bir fark var. Bunun altını çizdikten sonra hemen CHP'deki iki gelişmeye dikkatinizi çekmek istiyorum.

ADAY ÇIKARAMADI

1- Kılıçdaroğlu İstanbul'da ortak bir aday çıkaramayınca Ekrem İmamoğlu'nun da desteklediği Özgür Çelik'e destek verilmesini istedi. Battal İlgezdi ve Canan Kaftancıoğlu'nun desteklediği isimlere destek vermedi. Özgür Çelik'i işaret etti. Neden? Çünkü Özgür Çelik'i 23 ilçe başkanı destekliyordu. Kemal Bey seçime girip

26.09.2023

kaybetmeyi göze alamadı. İnat etse, İstanbul'u kaybedebilirdi. O da karizmasını çizirdi.

ÖZGÜR ÖZEL DEVAM EDECEK

2- MYK'da Kılıçdaroğlu'na karşı aday olan Özgür Özel'in grup başkanlığını bırakması istenecekti. Ama Kılıçdaroğlu buna yeşil ışık yakmadı. Çünkü demokrat başkan havasıyla Özgür Özel'le yarışıp onu yenmek istiyor.

SEZGİN TANRIKULU GÜNDEMDE YOK

3- TSK hakkındaki sözleri nedeniyle PM'ye sevk edildiği açıklanan Sezgin Tanrikulu PM'nin gündeminde yer almadı.

Esfender KORKMAZ

Faiz cehaleti bitmeden istikrardan umut yok

MB faizi yüzde 30'a çıkarınca, bir gazete ve aynı isimli televizyon “*yüksek faiz falan sektörleri vuracak*” mealinde haber ve yorum yaptı. Aslında ise Türkiye gibi yüksek enflasyon yaşayan ülkelerde, yüksek faiz demek; enflasyonun üstünde reel faiz demektir. Faiz oranı enflasyon oranına eşit ise reel faiz oranı sıfırdır. Reel faiz olması için, faiz oranının enflasyon oranı üstünde olması gerekir.

Merkez Bankası faiz istatistiklerine göre halen ticari kredi faizleri yüzde 49,92'dir. TÜFE beklentisi yüzde 60'tır. Yani kredi faiz oranı enflasyonun altındadır. Buna rağmen; Faiz nasıl yüksek oluyor ve reel sektörü neden vurmuş oluyor?

Cevap basit; Merkez Bankası'nda ucuz fon alıp, yüksek kâr sağlayan bankalar istediği için medya ve bazı finansçılar da bu isteğe uygun yorum yapıyorlar.

Üretim faktörlerinden; sermayenin getirisi faiz, müteşebbisin getirisi kâr, doğanın getirisi rant ve emeğin getirisi ise ücrettir. Eksi reel faiz sermayenin erozyonu demektir. Bu şekilde faktör gelirleri arasında dengenin bozulması, makro dengeleri de bozar ve istikrar sorunu yaratır.

ABD ve Avrupa 2008-2009 finansal krizi nedeni ile eksi reel faiz uyguladı ve fakat;

*Onlarda eksi reel faiz en fazla yüzde 3 oldu;

*Sıkı para politikası uyguladılar, seçimlerde popülizm yapmadılar, bütçeden para dağıtmadılar,

*Buna rağmen onlarda da enflasyon arttı ve şimdi reel faize geçerek düzelttiler.

Aşağıdaki tabloda; 2010-2022 yılları arasında Merkez Bankası haftalık repo faizine göre, reel faiz oranları hesabı yer alıyor. MB haftalık repo faizi olarak da, yıl içindeki en son repo faizi ve TÜFE oranı olarak da bir yıl sonraki yıllık TÜFE oranı alınmıştır.

Siyasi iktidar ekonomiyi canlı tutmak için her zaman faiz oranlarını düşük tuttuğunu söyledi. Uygulama ise farklı çıkıyor.

2010-2017 yılları arasında eksi reel faiz var. Bu yıllar arasında, 2011 yılı hariç, genel olarak sabit sermaye yatırımları da pozitif oldu. 2011 yılında MB faizi, reel faize yakın bir seviyede oldu ve fakat işe yaramadı ve 2012’de sabit sermaye yatırımları düştü.

Merkez Bankası 2018 ve 2019 yıllarında, kur şoku nedeni ile kuru ve TÜFE’yi düşürmek için faizleri, reel faiz seviyesinde tuttu. Buna rağmen sabit sermaye yatırımları daraldı.

2020 sonrası haftalık faiz düştü, TÜFE arttı ve netice olarak eksi reel faiz oranı yükseldi; ancak sabit sermaye yatırımları artmadı, tersine 2017 seviyesinin altında kaldı.

Bu durumda, uygulamada faizlerle yatırımlar arasında doğrudan bir ilişki yoktur.

2020 sonrasında, Sayın Cumhurbaşkanının faizleri düşürmesiyle, eksi reel oranı arttı. Yüksek eksi reel faiz nedeni ile TL’den kaçış toplam talebi de artırdı. Ekonomi canlandı. Söz gelimi ciro endeksleri arttı ve fakat yatırımlarda ve üretimde aynı oranda artış olmadığı için, talep artışı aynı zamanda yatırım malı ithalatını artırdı. Cari açık arttı. Yine arz aynı oranda artmadığı için TÜFE arttı. Türkiye şimdi stagflasyon eşiğindedir.

Ekonomiyi canlı tutmak hedefi; tek başına talep artışı yaratarak dengeleri bozmak şeklinde değil, aynı zamanda yatırımları ve üretim hacmini de artırarak ekonomiyi canlı tutmak şeklinde olmalıdır.

Yine; MB'nin gösterge faizini enflasyonun altında tutması sonucunda, ucuza fon bulan bankalar yüksek büyüme, reel sektör ise tersine düşük büyüme yaşadı. 2023 ikinci çeyreğinde bankalarda büyüme yüzde 4,9, sanayide büyüme eksi 2,6 oldu. Reel sektör ile finans sektörü arasında denge bozuldu.

Sektörel dengenin bozulması, ekonomide spekülasyonun ve kırılganlığın artması demektir.

Aslında, istikrar politikası için faiz dışında ekonomik istikrarı etkileyen faktörleri de dikkate almak gerekir.

Söz gelimi eksi reel faize rağmen yatırımlarda gerilemeye neden olan faktörler;

*Yatırım teşviklerinin düşmesi ve bu teşviklerin yalnızca bazı çevrelere verilmesi;

*Demokrasi, hukuki ve güven altyapısının düşmesi;

*Kurumsal devletin parti devletine dönüşmesi ve bu nedenle yatırımlarda bürokratik maliyetlerin artması;

*Mevzuatın sık sık değişmesi ve bu nedenle ortaya çıkan belirsizlikler,

*Bazı firmalara vergi denetim baskısı yapılması;

*Spekülatif ve kırılgan piyasa yapısı;

*TÜİK'in verilerine olan güvensizlik ve bu nedenle yatırımlarda fizibilite yapılamıyor olmasıdır.

Özetle; tek başına faiz politikası ile bugünkü krizden zaten çıkış yoktur. Ama eğer hükûmet ve medya, faizi bankaların isteğine göre yorumlamaya devam ederse hiç çıkış olmayacaktır.